

LUTTABULATUR I SVENSKA BIBLIOTEK

De svenska biblioteken är relativt väl försedda med luttabulaturer, både i tryck och i handskrift, som ger en bild av det livliga kulturutbytet med utlandet under 1500-, 1600- och 1700-talen. Frånsett vissa punktinsatser, till vilka jag återkommer, har det ännu inte forskats i någon större utsträckning kring dessa luttabulaturer, men intresset kommer troligen att öka. En musikforskare, Jan Olof Rudén, är för närvarande sysselsatt med att sammanställa en bibliografi över klaver- och luttabulaturer i svenska bibliotek och värdet av en sådan kan inte nog betonas. Bibliografien blir på ett sätt en nyckel till denna musik, av erfarenhet vet jag att det är nödvändigt med mycket precisa uppgifter när man vill ha kopior av och uppgifter om i synnerhet handskrifterna. Ernst Pohlmanns bok, *Laute — Theorbe — Chitarrone*, är i många avseenden en användbar bibliografi, men detaljuppgifterna är ofta missvisande, utelämnade eller felaktiga. Tack och lov har jag fått tagit del av Jan Olof Rudéns uppgifter om de svenska tabulaturerna som på så sätt möjliggjort att denna och följande artiklar kommer till stånd.

Avsikten med artikelserien är att ge en kort beskrivning av handskrifterna, om möjligt ge smakprov i form av faksimil och på detta sätt väcka nyfikenheten samt stimulera intresset för denna musik.

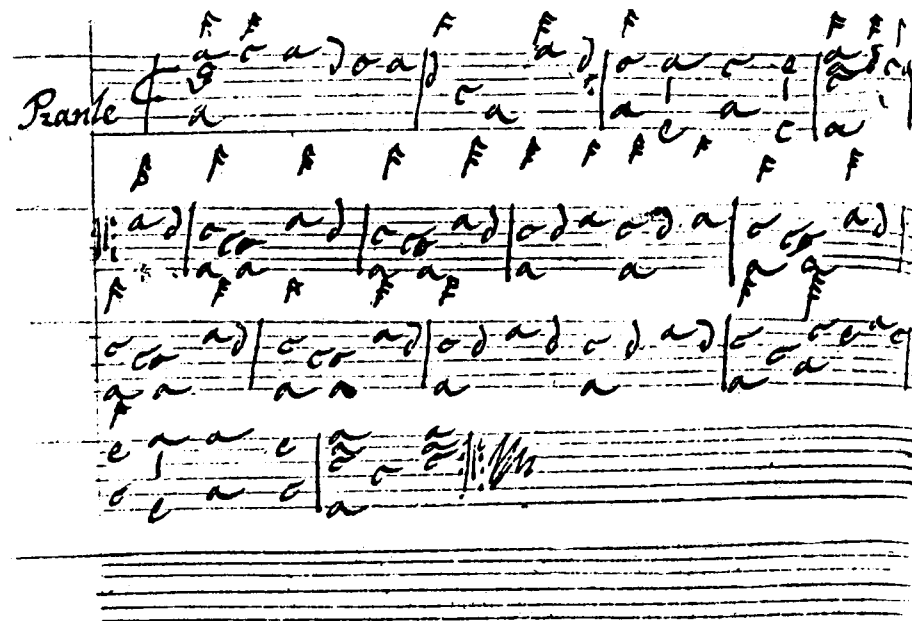
Enligt Rudén finns det 29 handskrifter med ett högst varierande omfång, från ett blad till 280 sidor. Samtliga tabulatursystem (med undantag av Luys Miláns "upp-och-ner-vända" italienska) finns representerade, tonvikten ligger emellertid på det franska. Dateringen av handskrifterna är osäker, men de äldsta är troligtvis från 1540-talet. Kvantitetsmässigt dominerar 1700-talshandskrifterna.

1. Skoklostertabulaturerna

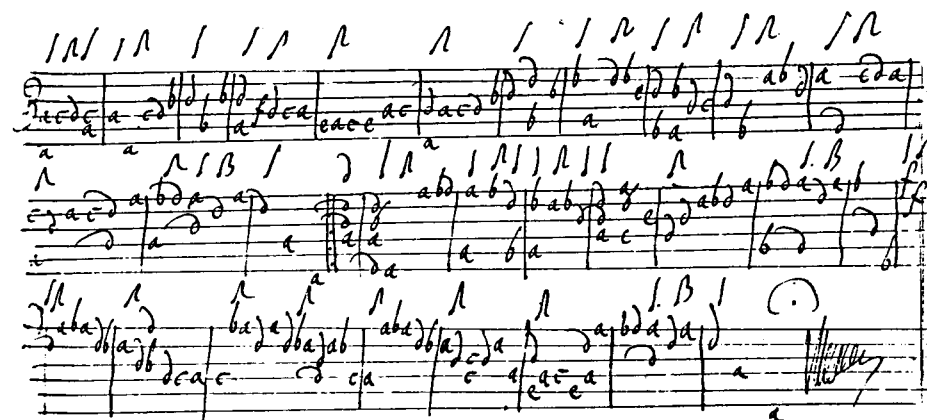
Det förnämliga biblioteket i Skoklosters slott innehåller två handskrifter. Den omfångsrikaste och mest kända är *Per Brahes visbok* (med signum PB fil. 172). Handskriften innehåller två delar, en tabulatur- och en vistextdel, och forskningen har huvudsakligen intresserat sig för den senare delen. Jan Olof Rudén har emellertid behandlat tabulaturdelen i en stencilerad trebetygsuppsats (exemplar bl. a. i Musikaliska Akademiens bibliotek, Stockholm) och transkriberat musiken. Handskriften kan dateras till ca. 1620 och luttabulaturen (fransk) finns på fol. 10—45 (=70 sidor). Flera olika handstilar är representerade men huvudparten anses vara skriven av Per Brahe d.y. själv. Det musikaliska innehållet är varierande med danser, fantasior och intabuleringar av vokalverk. Handskriften har tillkommit i en brytningstid för lutmusiken när den nya franska stilen alltmer blir förhärskande, vilket märks i blandningen av "gammalt och nytt". 53 musikstycken finns i tabulaturdelen, samtliga anonyma utom ett (av Bocquet). Åtskilliga har konordanser i berömda tryckta lutböcker t. ex. Robert Dowland's *Varietie...*, Bésard, Nicolas Vallet, Fuhrmann, Robert Ballard, John Dowland's välkända fantasia ur *Varietie...* finns med, liksom Kungen av Danmarks Galliard m. fl.

Tabulaturen är ganska svåräst på sina ställen, men det finns värre exempel. En tiokörig luta (med renässansstämning) behövs för att kunna spela huvudparten av musiken. Stämningen av baskörerna varierar, och en fantasia uppvisar en avvikande stämning även av de högre körerna (B D Ess F G B f b d' g'), motsvarighet finns hos t. ex. Antoine Francisque och Joachim van den Hove). Fingersättningar för vänster hand liksom ornamenttecken finns i en del fall.

Den andra handskriften på Skokloster (med signum *Carl Gustaf Wrangels bibliotek 2245*) är relativt nyupptäckt. Den finns ej förtecknad i Pohlmanns bok till skillnad från Per

Prarle — Carl Gustaf Wrangels bibliotek 2245 fol. 36 v.

Utän titel (Volte?) — Per Brahes visbok fol. 45

Brahes visbok. Rudén daterar den till 1610-talet, vilket förefaller sannolikt. Den franska luttabulaturen finns på fol. 1—14 och 35v—38v. Liksom Per Brahes visbok finns flera handstilar i handskriften, närmare bestämt tre. Huvuddelen av tabulaturen är emellertid skriven av samma hand och denna handstil finns, efter vad jag kan bedöma, även representerad i Per Brahes visbok (fol. 38). Det musikaliska innehållet är lika varierat med tonvikten på danser. Av de 30 styckena finns ett med namnanknytning: Galliarda Gregorij, övriga är anonyma. Det finns säkerligen konkordanser med andra lutböcker (med Fuhrmann och Vallet har jag vid en ytlig genomgång hittat), men någon specialundersökning finns ej.

Handskriften är "amatöristisk" i jämförelse med Per Brahes visbok med slarvigt skriven och svårläst tabulatur. Musiken kräver ett tiokörigt instrument i flera fall.

Litteratur: Jan Olof Rudén, Per Brahes visbok, Uppsala 1962 (stencilerad uppsats). Roland Bengtsson har i häftet Ur Per Brahes visbok (Gitarr-Musik Förlag) gett ett litet urval i transkription för gitarr och dessutom spelat in en del på skiva. Xeroxkopior av handskrifterna kan fås genom Skokloster slott, 190 60 Bålsta.

Kenneth Sparr

